

Terveysthuollon tulevaisuus: järjestämisvastuu, rekisteripito, suhde kuntarakenteeseen ja kuntayhtymiin

Annakaisa Iivari, STM

Pekka Järvinen, STM

Lähtökohdat hallitusohjelmassa

- Uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta osana kuntarakenteen uudistamista
- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämis- ja rahoitusvastuu kunnilla. Tavoitteena vahvat peruskunnat, vaihtoehtona sote-alueet.
- Kuntien ja sote-alueiden yhteisiä tehtäviä varten on viisi erityisvastuualuetta (Erva).

Miksi?

- Peruspalvelut ovat heikentyneet ja väestön terveyserot ovat kasvaneet.
- Palvelujen saatavuus ja laatu vaihtelee kunnittain; tasa-arvo ei toteudu.
- Palvelujen rahoitusvaikeudet kasvavat, kun väestö ikääntyy, palvelutarve kasvaa ja työikäisten määrä vähenee.
- Kunnat kilpailevat työvoimasta. Kuntatyöntekijät eläköityvät.

Mihin uudistuksella pyritään?

Tavoitteena on

- yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille
- vahvistaa nykyisin riittämättömästi toimivia peruspalveluja
- järjestelmä- ja ammattikeskeisyydestä asiakaskeskeisyyteen, toimivat hoito- ja palveluketjut
- vähentää tarpeetonta päällekkäisyyttä sekä purkaa hallinnonalojen raja-aitoja
- kaventaa väestön hyvinvointi- ja terveyseroja
- siirtää painopistettä ehkäiseviin ja oikea-aikaisiin palveluihin.

Valmistelun vaiheita

- Hallituksen linjaus 5.6.2012
- STM:n työryhmän väliraportti 27.6.2012
- Sosiaalipoliittisen ministerityöryhmän esitys 15.11.2012
- STM:n työryhmän loppuraportti 11.1.2013
- Selvityshenkilöiden ehdotukset 19.3.2013
- Hallituksen sote-työryhmän esitykset 8.5.2013
- Pääministerin ilmoitus eduskunnalle 16.5.2013

Hallituksen SOTE-työryhmä 8.5.2013

Uudistuksen keskeinen sisältö

- Integroidaan sosiaali- ja terveydenhuolto sekä perus- ja erikoistason palvelut
- Sosiaali- ja terveysterveyspalvelut järjestetään pääsääntöisesti sote-alueilla
- Sote-alue vastaa kaikkien palvelujen järjestämisestä (sosiaalihuolto, perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido)
- Sote-alueiden sisällä voi olla perustason palvelut järjestäviä kuntia ja alueita
- Erityisvastuualue koordinoi toiminnan järjestämistä
- Kaikki kunnat rahoittavat sote-palveluita

Sote-alue

- Sote-alueella on vastuu alueensa kuntien asukkaiden sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisestä
 - poikkeuksena erikseen määräytyvät kunnat ja alueet, jotka voivat järjestää perustason palvelut
- Järjestämisvastuu käsittää kaikki sosiaali- ja terveystalvelut
 - sosiaalipalvelut
 - kehitysvammaisten erityishuolto
 - perusterveydenhuolto
 - erikoissairaanhoido
- Sote-alueita tulee muodostumaan arviolta 20 - 30
- Palvelut järjestetään pääsääntöisesti vastuukuntamallilla
 - kuntayhtymämalli on mahdollinen, jos vastuukunnan asukasluku on < 50 % sote-alueen koko asukasluvusta
- Sote-alueen kunnat osallistuvat sen hallintoon vastuukunnassa olevan yhteisen toimielimen kautta
- Kustannuksista vastaavat sote-alueen kunnat

Sote-alueiden muodostuminen

- Maakunnan keskuskaupungit toimivat sote-alueen vastuukuntana
- Muut vähintään noin 50 000 asukkaan työssäkäyntialueen keskuskunnat, joilla on laissa määritelty riittävä kantokyky (osaaminen, infrastruktuuri ja muut palvelujen järjestämisen edellytykset), voivat toimia sote-alueen vastuukuntana.
- Jos samalla työssäkäyntialueella on useita vähintään noin 50 000 asukkaan kuntia, niistä vain sote-alueen vastuukuntana toimivalla kunnalla on oikeus järjestää sote-palveluja. Muiden vähintään noin 50 000 asukkaan kuntien on kuuluttava sote-alueeseen, joka järjestää niiden sote-palvelut.
- Sote-alueet ja niihin kuuluvat kunnat säädetään valtioneuvoston asetuksella
 - alueiden muodostamisesta kuullaan kuntia ennen asetuksen antamista

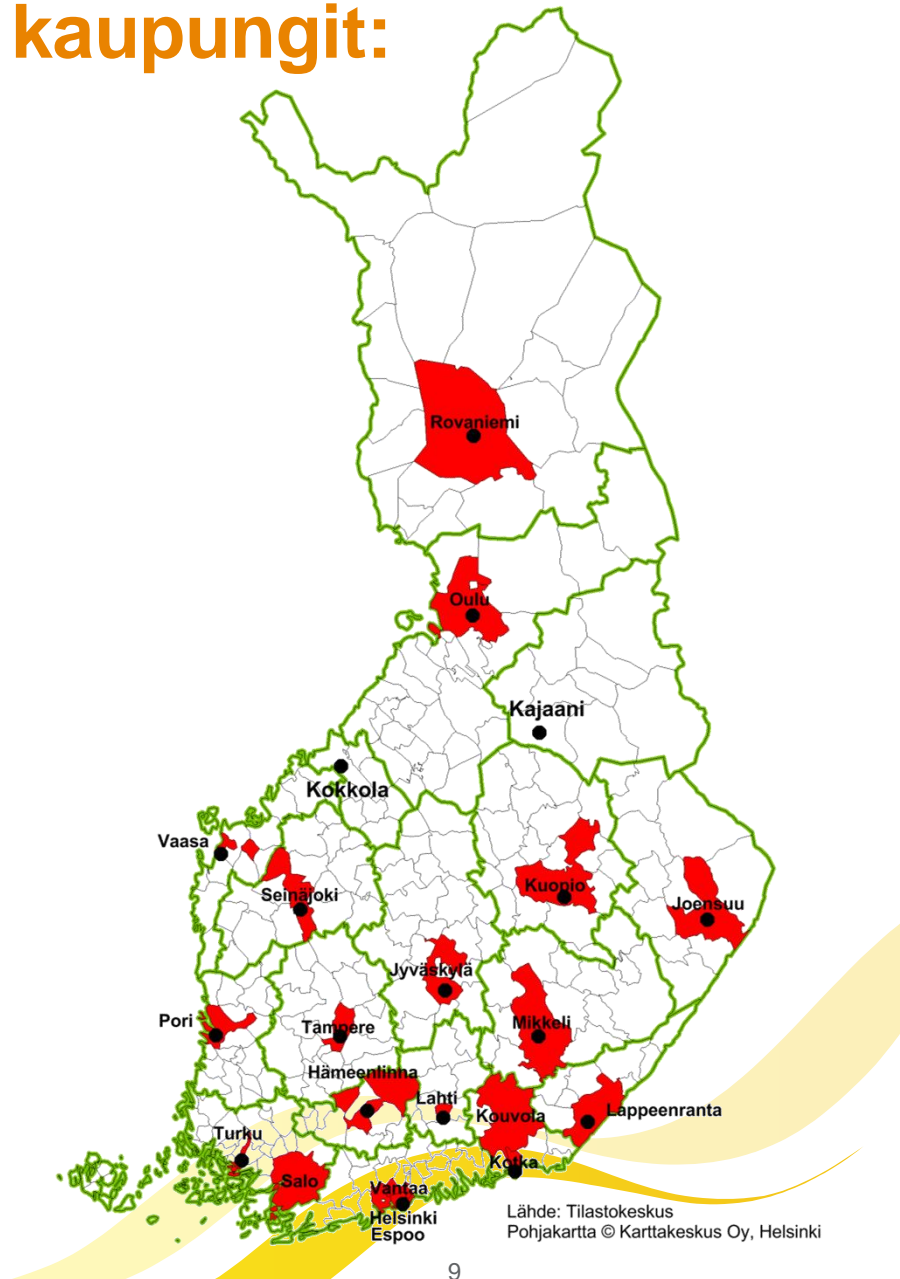
Maakuntien keskuskaupungit ja yli 50 000 asukkaan kaupungit:

Maakuntien keskuskaupungit:

Helsinki	595 384
Tampere	215 168
Oulu	188 114
Turku	178 630
Jyväskylä	132 062
Kuopio	103 932
Lahti	102 308
Pori	83 133
Joensuu	73 758
Lappeenranta	72 133
Hämeenlinna	67 270
Vaasa	65 173
Rovaniemi	60 637
Seinäjoki	58 703
Kotka	54 831
Mikkeli	54 530
Kokkola	46 585
Kajaani	38 045

Yli 50 000 asukkaan kaupungit, jotka eivät ole maakunnan keskuskaupunkeja:

Espoo	252 439
Vantaa	203 001
Kouvola	87 567
Salo	55 283

Perustason alueet

Pääsääntö:

- Kunnalla, jossa on vähintään noin 20 000 - 50 000 asukasta on oikeus järjestää perustason sosiaali- ja terveyspalvelut asukkailleen.
 - tällaisia kuntia on 34 (+ 2 maakunnan keskuskaupunkia)
- Vähintään noin 20 000 asukkaan kunta voi toimia toiminnallisen kokonaisuuden vastuukuntana.
 - tällöin kunta voi järjestää sote-palvelut myös samaan toiminnalliseen kokonaisuuteen kuuluville alle 20 000 asukkaan kunnille

Perustason toteutus

- Perustason sote-palveluilla tarkoitetaan lähinnä palveluja, jotka terveyskeskukset ja kuntien sosiaali- ja terveystoimi järjestävät nykyisen lainsäädännön mukaan.
- Perustason sote-palvelujen lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö voi myöntää laissa säädettyjen poikkeuskriteerien perusteella kunnalle oikeuden järjestää joitakin peruserikoissairaanhoidon palveluja.
 - edellytyksenä on, että perustason palvelut järjestävässä kunnassa tai alueella on uudistuksen voimaan tullessa jo olemassa olevia integraatiota tukevia palvelurakenteita
- Jos yli 20 000 asukkaan kunta toimii perustason alueen vastuukuntana, muut alueen kunnat osallistuvat sen hallintoon
- Laajan perustason palvelujen järjestämisvastuun toteuttamiseksi kunnan on kuuluttava sote-alueeseen.
- Kunta osallistuu sote-alueen hallintoon.
 - Jos kunta toimii edellä kuvattuna vastuukuntana alle 20 000 asukkaan kunnalle peruspalvelujen järjestämiseksi, perustason alue osallistuu sote-alueen hallintoon.
- Perustason alueet säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Perustason alueet

Poikkeus pääsäännöstä

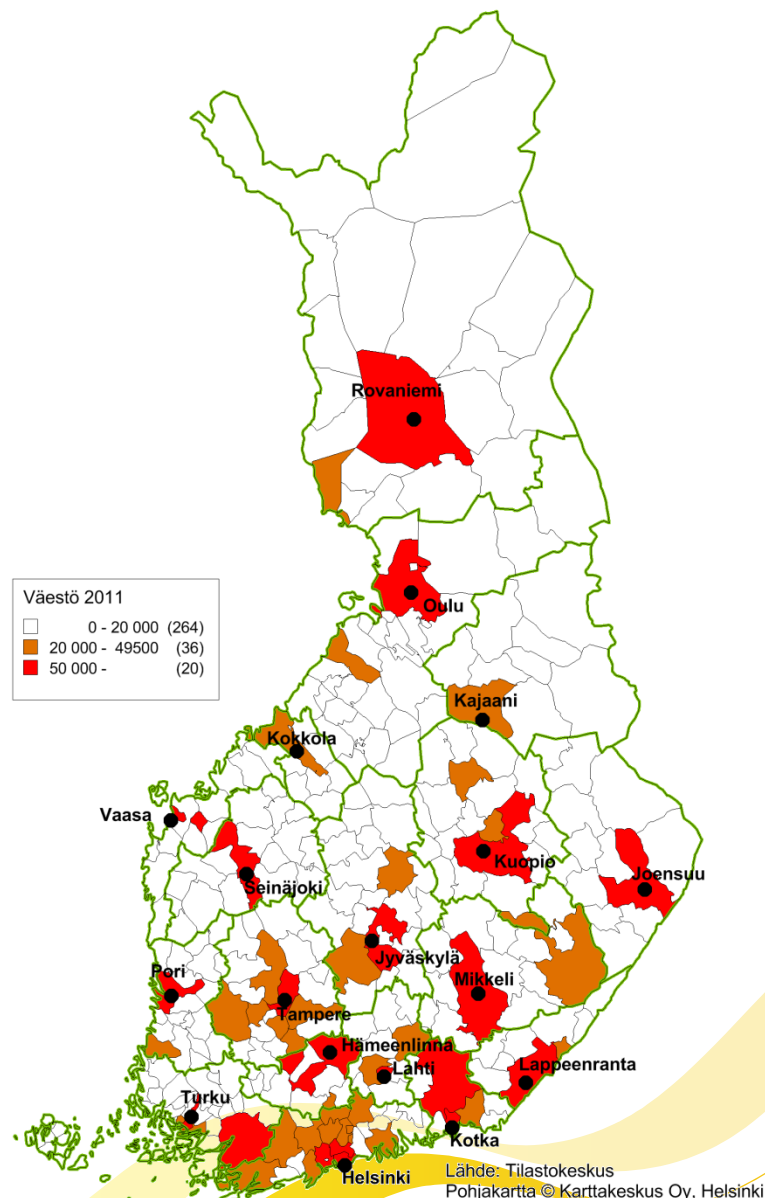
- Kuntarakennelain 4 d §:ssä tarkoitetulla selvitysalueella oleva yli 20 000 asukkaan kunta voi saada oikeuden järjestää perustason sote-palveluja vain seuraavilla edellytyksillä
 - kunnan asukasluku on nyt yli 20 000
 - valtion erityisen kuntajakoselvityksen perusteella selvitysalueelle syntyy useamman kuin yhden yli 20 000 asukkaan kokonaisratkaisu
 - lisäksi yli 20 000 asukkaan kunnan on sovittava sote-alueen vastuukunnan kanssa perustason palvelujen järjestämisestä siten, että kunnan ja sote-alueen palvelujen keskinäinen integraatio toteutuu
 - eivät voi silti toimia perustason vastuukuntina

Poikkeuskunnat: Hamina, Raisio; Kaarina, Hollola, Ylöjärvi, Lempäälä, Kangasala, Nokia, Imatra, Siilinjärvi, Tornio, Kemi

20 000- 50 000 asukkaan kunnat

50 000- asukkaan kunnat

Porvoo	48 833	Vihti	28 581
Lohja	47 374	Imatra	28 472
Kokkola	46 585	Sastamala	25 763
Hyvinkää	45 527	Raahe	25 652
Nurmijärvi	40 349	Raisio	24 559
Rauma	39 820	Varkaus	22 606
Järvenpää	38 966	Tornio	22 545
Kajaani	38 045	Jämsä	22 507
Tuusula	37 667	Kemi	22 399
Kirkkonummi	37 192	Iisalmi	22 147
Savonlinna	36 854	Hollola	22 020
Kerava	34 549	Hamina	21 403
Nokia	32 056	Siilinjärvi	21 311
Kaarina	31 081	Valkeakoski	21 022
Ylöjärvi	30 942	Lempäälä	20 888
Kangasala	29 891	Äänekoski	20 334
Riihimäki	29 018	Heinola	20 164
Raasepori	28 959	Mäntsälä	20 131

Alle 20 000 asukkaan kunnat

- Kunnalla ei ole oikeutta järjestää itse sote-palveluja
- Kunnan tulee kuulua joko sote-alueeseen tai perustason alueeseen
- Kunnalla on edustus yhteisessä toimielimessä
 - jos kunta kuuluu perustason alueeseen, sillä on edustus vain perustason vastuukunnan yhteisessä toimielimessä
 - perustason yhteinen toimielin valitsee edustajan sote-alueen yhteiseen toimielimeen
- Kunta rahoittaa sote-palvelut

Metropolialue

- Erillisselvitys, jossa otetaan huomioon myös metropolialueen ulkopuoliset nykyisen HUS:n jäsenkunnat

Erityisvastuualueet

Erityisvastuualueen (ervan) perustehtävät ovat:

- 1) turvata yhdenvertaisuus erityisesti sote-alueiden yhteistyötä vaativissa keskitettävissä palveluissa
 - 2) päällekkäisyyksien ja kilpavarustelun välttäminen; voimavarojen tarkoituksenmukainen ohjaus, joka varmistaa 2013 säädettävän päivystysasetuksen mukaisen 24/7 päivystyksen koordinoinnin erva-alueella.
 - 3) Tutkimuksen, kehittämisen ja opetuksen alueellinen koordinaatio (= opetuksen, tutkimuksen ja kehittämisen perusinfra ja muiden edellytysten varmistaminen, tutkimusrahoituksen tarkoituksenmukainen kohdentaminen, monialaisen osaamisen varmistaminen ja koulutustarpeen ennakointi)
- Erva on kuntayhtymä. Kuntayhtymän jäseninä ovat sote-alueet (vastuukunta tai kuntayhtymä). Malli edellyttää kuntalain muutosta, koska voimassa olevan lain mukaan vain kunnat voivat olla kuntayhtymän jäseninä (poikkeuksena liikelaitoskuntayhtymä, joka voi olla myös kuntayhtymien perustama).

SOTE- tiedonhallinnan vastuut tulevassa palvelurakenteessa - valmisteluvaiheen alustavia linjauksia

- sote-palveluista järjestämisvastuussa oleva taho vastaa omaa toimintaansa koskevasta tietohallinnosta, käyttämistään tietojärjestelmistä ja rekisterinpidosta
 - > sote-alueista rekisterinpitäjiä?
- alueellinen tietohallintoyhteistyö toteutetaan erva-alueittain siten, että kunnat, sote-alueet ja erva sopivat alueellisesta kokonaisarkkitehtuurista
- ervat toimivat myös alueellisesti sovittujen organisaatorajat ylittävien tehtävien vastuuorganisaationa - esimerkiksi organisoimalla tietojärjestelmien alueellisia yhteishankintoja
- potilastiedon vaihto organisaatioiden välillä ja tiedon säilytys hoidetaan KanTa-palveluiden kautta, KanTa-palvelut mahdollistavat myös järjestelmämuutokset
- jatkossa kansalliset tietojärjestelmäpalvelut laajennetaan myös sosiaalihuollon puolelle, samassa yhteydessä tulee ratkaista vaatimukset ja menettelytavat sosiaali- ja terveystietojen yhteiskäytölle
- sosiaalihuollon asiakastietoja koskeva säädösvalmistelu käynnistynyt
- yksityisyyden suojan tulee toteutua samalla tavalla riippumatta siitä, kuinka suuresta organisaatiosta tai rekisteristä on kyse - tämä voidaan toteuttaa mm. tietojen saannin asiayhteyden (hoito/asiakassuhde) teknisellä varmistamisella sekä käyttäjänhallinnan ratkaisuilla.

Jatkotyön aikataulu

- STM:n valmisteluryhmän väliraportti kesäkuussa 2013
- Kuntarakennelaissa tarkoitetun marraskuussa 2013 annettavan ilmoituksen yhteydessä kunnilla mahdollisuus esittää näkemyksensä sote- ja perustason alueista
- Valmisteluryhmän ehdotus joulukuussa 2013
- Ehdotus lausunnoille tammikuussa 2014
- HE eduskuntaan keväällä 2014
- Kuntien kuuleminen alueiden muodostamisesta lain vahvistamisen jälkeen
- VnA alueista loppuvuonna 2014
- Laki voimaan 1.1.2015
- Sote-alueet ja perustason alueet tulee muodostaa siten, että ne aloittavat toimintansa viimeistään 1.1.2017.

Palvelurakenneuudistus ja IT

Palvelurakenneuudistuksen toteutuminen tarvitsee sitä tukevat sähköisen tiedonhallinnan ratkaisut sekä yhteistyömallin, jolla IT-ratkaisuja ja –palveluja kehitetään ja otetaan käyttöön -> Kuntaliiton organisoima yhteistyörakenne (VAKAVA, AKUSTI)

Lisäksi VM käynnistänyt kunta- ja palvelurakenneuudistuksen ICT-tukiohjelman
* toimintamallit, tukimateriaali, kuntaliitoskohtainen muutostuki, myös sote-tietopankki